

Karakterer gennem tiden

Samlet af Leif Christensen, 28. juni 2020

Karakterer som tilkendegivelse og målestok for en persons evne til læringsopnåelse inden for et bestemt område har været kendt og anvendt siden slutningen af 1600-tallet.

På Peder Griffenfeldt's (1635-1699) initiativ blev der ved forordning af 17. marts 1675 indført en bestemmelse, hvor der skulle aflægges "examen philosophicum", der var en slags dobbelt eksamen, nemlig afslutningen (examen artium) efter endt latinskole og efter første del på universitetet (teologigrad og baccalaureat ved det filosofiske fakultet). *Fra uddannelseshistorie.dk (artiklen Filosofikum af Kristian Hvidt)*².

Ved disse eksamener anvendtes en form for karakter, der kaldtes "bene" som omtrent kan oversættes til bestået. Eleverne kunne så forevise, at de havde fået f.eks. 5 bene, altså bestået 5 fag. *Fra ordnet.dk (ordbog over det danske sprog)*³.

Christian den Syvende (1749-1808) udsendte den 11. maj 1775 en forordning, der havde titlen (*Forordning, Angaaende hvorledes saavel ved Examen artium, som andre Examina academica, herefter ved Universitetet i Kiøbenhavn skal forholdes*).

Af forordningen fremgik karakterbetegnelsen:

"Det hedder her: "Isteden for de saa kaldede Bene, gives af hver Professor i sin Rubrique i Protocollen Characterer: Laudabilis, Haud illaudabilis og Haud contemnendus. Gjør Candidaten rigtig og for den Alder tilstrækkelig Rede, faar han Haud illaudabilem; Viser han tydelig, at han indseer Sammenhængen i Videnskaberne og det finere i Sprogene, da fortienner han Laudabilem; Kan han ej gjøre tilstrækkelig Rede for hvad han bør vide, og ved to og tre saadanne Spørgsmaale standser, faaer han kun Haud contemnendum; Feiler han i det Fundamentelle selv, og røber overalt Uvidenhed, bør ham ingen Character gives. *Fra denstoredanske.lex.dk*⁴.

1. Laud (Laudabilis) = rosværdig (Det højeste karaktertrin)
2. Haud illaudabilem = ikke urosværdig (Det gennemsnitlige karaktertrin)
3. Haud contemnendum = ikke at foragte (Det laveste karaktertrin)

Fra 1788 blev der lagt yderligere et par karakter til, der blev henholdsvis det nye højeste karaktertrin og den laveste karakter.

1. Laudabilis præ ceteris (udmærkelse)
2. Laudabilis (laud) – (rosværdig)
3. Haud illaudabilis (haud) – (ikke urosværdig)
4. Non contemnendus – (ikke at foragte)
5. 0

Betegnelserne i parentes er ofte benyttet i ældre tekster. 0 var dumpekarakter, og der var begrænsninger på, hvor mange gange karakteren "Non contemnendus" måtte optræde i en samlet eksamen. *Fra Wikipedia.dk*⁵

Fra 1805 til 1963 benyttedes en karakterskala, som fik navnet Ørsteds skala, efter fysikeren H.C. Ørsted (1777-1851). Det var den, der i folkemunde er kendte som ug-skalaen, som gennem tiden undergik en del forandringer med tillæg og tal.

Ug – udmærket godt
Mg – meget godt
G – godt
Tg – temmelig godt
Mdl – mådeligt
Slet

I 1845 blev der udarbejdet et talsystem til de enkelte karakterer, så der kunne udregnes en gennemsnitskarakter. Disse talværdier fremkommer ved, at forskellen mellem to karakterer bliver fordoblet, jo længere man går ned i skalaen. Det blev valgt at sætte springet mellem ug og mg til 1, og idet det vælges, at ug = 8, bliver de øvrige karakterer som følger: mg = 7, g = 5, tg = 1, mdl = -7 og slet = -23.

I 1871 blev samme skala endnu engang udvidet. Denne gang med + og – til de enkelte karakterer, undtagen ug, der ikke fik noget plus og slet, der ikke fik noget minus. Talværdien blev herefter reguleret med brøktildeling, der dog blev forenklet i 1903 til heltal, reguleret lidt i 1911 og fortsatte således til 1919, hvorefter der blev vendt tilbage Ørsteds skala med brøkerne.

Regning.....	mgx.
Dansk Stil.....	
Dansk Handelskorrespondance.....	gx
Bogføring.....	üg.
Skrivning.....	
Handels- og Vekselret.....	üg.
Varekundskab.....	mgx.
Flid.....	mgx.
Opførsel.....	üg.

Karakterer efter Ørsteds skala – Fra karlby.dk¹

Denne skala fik i 1943 fjernet mdl- og slet+ og fik tildelt en anden talværdi, hvor ug fik talværdien 15, og uden der var de store spring mellem karaktererne.

Fra 1960 og til 1963 blev der i folkeskolen også anvendt en karakterskala (6-trins-skalaen) med betegnelsen udmærket, meget tilfredsstillende, tilfredsstillende, jævnt tilfredsstillende, mindre tilfredsstillende og ikke tilfredsstillende, og der er fortsat nogle få skoler, der anvender disse karakterer et par gange om året som evaluering i de mindre klasser.

Ørstedes skala blev brugt til 1964, hvorefter Erik Thomsens skala, den såkaldte 13-skala, jf. Bekendtgørelse nr. 32 af 4. februar 1963, blev indført i folkeskolen og gymnasier.

Først i 1971 blev den indført på de videregående uddannelser.

1788	1805	1845	1871	1903	1911	1919	1943	1963
Laudabilis præ ceteris	Ug	Ug(8)	Ug(8)	8	6	Ug(8)	Ug(15)	13
Laudabilis	Mg	Mg(7)	Ug-(7 2/3)	6	5	Ug-(7 2/3)	Ug-(14 2/3)	11
Haud illaudabilis	G	G(5)	Mg+(7 1/3)	4	4	Mg+(7 1/3)	Mg+(14 1/3)	10
Non contemnendus*	Tg	Tg(1)	Mg(7)	2	3	Mg(7)	Mg(14)	9
0	Mdl	Mdl(-7)	Mg-(6 1/3)	0	2	Mg-(6 1/3)	Mg-(13 1/3)	8
	Slet	Slet(-23)	G+(5 2/3)		0	G+(5 2/3)	G+(12 2/3)	7
			G(5)			G(5)	G(12)	6
			G-(3 2/3)			G-(3 2/3)	G-(10 2/3)	5
			Tg+(3 1/3)			Tg+(3 1/3)	Tg+(9 1/3)	3
			Tg(1)			Tg(1)	Tg(8)	0
			Tg(-1 2/3)			Tg(-1 2/3)	Tg(-5 1/3)	
			Mdl+(-4 1/3)			Mdl+(-4 1/3)	Mdl+(2 2/3)	
			Mdl(-7)			Mdl(-7)	Mdl(0)	
			Mdl(-12 1/3)			Mdl(-12 1/3)	Slet(-16)	
			Slet+(-17 2/3)			Slet+(-17 2/3)		
			Slet(-23)			Slet(-23)		

De forskellige skalaer fra 1788 til 1963 (røde tal angiver, at der ikke er bestået) – Fra static.uvm.dk⁶

Den 1. august 2007 blev 7-trinsskalaen eller som brugt i folkemunde, 12-skalaen, jf. Bekendtgørelse nr. 262 af 20. marts 2007, taget i brug.

Denne skala indførtes på gymnasiale uddannelser ved starten af skoleåret 2006/2007 og på universiteterne og i folkeskolen fra den 1. august 2007. Den nye skala er lavet, fordi 13-skalaen blev anklaget for ikke ordentligt at kunne omregnes til den internationale omregningsskala, ECTS-skalaen. I modsætning til 13-skalaen er der ingen "undtagelseskarakter" som 13 var i 13-skalaen, dvs. at hele skalaen vil bruges.

En ansøger, der på sit bevis for den adgangsgivende eksamen har karakterer efter begge skalaer, vil få oversat karaktererne fra 13-skalaen til karakterer i 7-trinsskalaen, uanset om det drejer sig om en enkelt eller om flertallet af vedkommendes karakterer.

Oversættelsen sker efter følgende skala:

Gammel skala - 13-skalaen	Ny skala - 7-trins-skalaen
13	12
11	
10	10
9	7
8	
7	4
6	02
5	00
03	
00	-3

13-skalaen og den nye 12-skala
Fra static.uvm.dk⁶

Kilder: ¹ karlby.dk.
² uddannelseshistorie.dk - artiklen Filosofikum af Kristian Hvidt.
³ Fra ordnet.dk – ordbog over det danske sprog.
⁴ Fra denstordanske.lex.dk.
⁵ Wikipedia.dk.
⁶ <http://static.uvm.dk/publikationer/2004/karakterer/hel.html#kap03>.